

UNIVERSITATEA TITU MAIORESCU

ȘCOALA DOCTORALĂ - DREPT

TEZĂ DE DOCTORAT
LIBERAREA CONDIȚIONATĂ
REZUMAT

Coordonator Științific:

Prof. Univ. Dr. Alexandru BOROI

Doctorand:

Adinan HALIL

București

2024

I. Actualitatea, importanța și justificarea cercetării

Prezenta lucrare aparține domeniului Dreptului penal, îndeosebi Părții generale, instituția liberării condiționate ocupând locul central în această cercetare științifică.

După trecerea unei lungi perioade de la ultima reformă consistentă în domeniul dreptului penal, opțiunea legiuitorului a fost aceea de a înăspri condițiile de acordare a liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață și a închisorii.

Codul penal actual a preluat o parte din condițiile de acordare a liberării condiționate prevăzute de vechea reglementare, însă a adus și modificări de ordin structural și terminologic asupra textelor de lege. Modificările aduse liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață sunt în mare parte asemănătoare celor aduse liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii.

Observând noua politică penală adoptată de legiuitor, am efectuat o analiză a acestor modificări legislative având în vedere importanța majoră a procesului de reinserție socială a persoanelor condamnate.

Cercetarea este justificată de cunoașterea aprofundată a semnificației juridico-penale a instituției liberării condiționate, a condițiilor de acordare, precum și a problemelor pe care le ridică în practica administrativă și judiciară.

II. Obiectivele cercetării

Obiectivele lucrării constau în identificarea, propunerea și susținerea unor soluții argumentate din punct de vedere științific pentru problemele de drept controversate din doctrina juridică, care au condus la pronunțarea unor soluții neunitare în practica judiciară.

Lucrarea a permis observarea critică a reglementărilor date instituției liberării condiționate, dar și formularea unor propuneri de lege ferenda, motivate judicios, care să aducă o contribuție substanțială atât perfecționării reglementărilor legale în această materie, cât și, în final, procesului de reinserție socială.

Normele de drept substanțial au reprezentat, în principal, obiectul lucrării, însă într-o perfectă simbioză cu normele procesual penale, tocmai pentru indica importanța acestora în ceea ce privește maximizarea șanselor de resocializare a condamnaților.

III. Metodologia cercetării

Pentru realizarea acestui studiu, autorul a efectuat o analiză amplă a doctrinei românești, cât și un studiu al lucrărilor de specialitate cu relevanță pe plan internațional. Aceste studii au fost completate cu analize de drept comparat a legislației altor state, reglementări internaționale

și cu jurisprudență relevantă în materia Curții Europene a Drepturilor Omului.

De asemenea, autorul a pus accentul pe studiul profund al jurisprudenței naționale, fiind prezentate spețe și situații juridice excepționale în materia liberării condiționate.

Cercetarea este una empirică, bazată pe observarea directă a realității, pornind de la conceptele teoretice, însă, prin constatările și concluziile indicate, se dorește a aduce contribuții importante în acest domeniu.

IV. Structura cercetării

Prezentul studiu este structurat în patru capitole distincte care încearcă să analizeze într-un mod cât mai complet instituția liberării condiționate la nivel național și internațional.

1. Capitolul I - Cadrul apariției și reglementării instituției liberării condiționate- cuprinde un scurt istoric al instituției liberarea condiționată. Sunt analizate atât necesitatea acestei instituții într-o societate, cât și conceptul instituției liberării condiționate.

Unul din obiectivele prioritare ale societății a fost reprezentat de combaterea fenomenului infracțional. Un rol important în prevenirea comiterii de infracțiuni l-a avut aplicarea de pedepse. La început, aplicarea de pedepse era apreciată ca o formă de reparație acordată persoanelor victime care erau considerate ca fiind îndreptățite la răzbunare și ca având posibilitatea de a le cauza un rău similar infractorilor. Deși pedeapsa închisorii a fost menținută pe o perioadă îndelungată, totuși aceasta nu a dovedit că reprezintă singurul mijloc de reeducare și reintegrare socială a persoanelor condamnate, întrucât aceste pedepse nu au condus la scăderea infracționalității. În aceste condiții, a avut loc o reorientarea a politicii penale către reintegrarea socială a condamnatului, către respectarea valorilor sociale și a procurării mijloacelor legale de trai. S-a avut în vedere faptul că mediul carceral afectează atât personalitatea individului, cât și comportamentul social al acestuia.

La nivel internațional, statele au acordat o mai mare atenție sancțiunilor comunitare care nu implicau izolarea de societate. Este analizată reglementarea acestei instituții la nivel internațional și național, fiind indicate Convenția Europeană a Drepturilor Omului semnată în 1950, Congresul I de la Geneva din 1955, rezoluția nr. 663 C din 31 iulie 1957 prin care Consiliul Economic și Social a aprobat Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților și, totodată, și-a însușit Recomandările cuprinzând recrutarea și pregătirea personalului de penitenciar și Recomandările privind așezămintele penitenciare și corecționale deschise, al căror text a fost adoptat de către Primul Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delicvenților ținut la Geneva în anul 1955, Congresul II de la Londra din 1960, Convenția Europeană cu privire la supravegherea infractorilor condamnați

condiționat sau liberați condiționat semnată la 30 noiembrie 1964 la Strasbourg de către Statele membre ale Consiliului Europei, Congresul III de la Stockholm din 1965, Congresul IV de la Kyoto din 1970, Congresul V de la Geneva din 1975, Congresul VI de la Canacas din 1980, rezoluția nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985 prin care Organizația Națiunilor Unite a aprobat Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing), Recomandarea nr. 22 a Comitetului de Miniștri către Statele membre cu privire la supraaglomerarea închisorilor și inflația populației închisorilor adoptată la data de 30 septembrie 1999, Recomandarea REC (2003) 22 a Comitetului de Miniștri către Statele membre, cu privire la liberarea condiționată, adoptată la 24 septembrie 2003, Recomandarea referitoare la Regulile Penitenciare Europene adoptată la 11 ianuarie 2006.

De asemenea, sunt indicate preocupările pentru instituția liberării condiționate în dreptul român, fiind indicate actele normative cu privire la această instituție din 1874 până în prezent.

În continuare, sunt prezentate și examinate condițiile de acordare a liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață și a pedepsei închisorii, cât și efectele juridice ale acordării acesteia, cu prezentarea de spețe întâlnite în practica judiciară națională.

Cel condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață poate fi liberat condiționat după executarea efectivă a 20 de ani de detențiune, dacă este stăruitor în muncă, disciplinat și dă dovezi temeinice de îndreptare, ținându-se seama și de antecedentele sale penale.

Cel condamnat la pedeapsa închisorii poate fi liberat înainte de executarea în întregime a pedepsei, dacă a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani sau cel puțin trei pătrimi, în cazul închisorii mai mare de 10 ani și dacă aceasta este stăruitoare în muncă, disciplinată și dă dovezi temeinice de îndreptare, ținându-se seama și de antecedentele sale penale.

Liberarea condiționată poate fi obținută de persoana condamnată indiferent de cuantumul pedepsei închisorii, în care s-a reflectat la momentul pronunțării natura și gravitatea faptei săvârșite, precum și pericolozitatea infractorului. Natura și gravitatea faptei pentru care s-a dispus condamnarea nu mai reprezintă criterii prevăzute de lege pentru a fi avute în vedere la acordarea beneficiului liberării condiționate, ci acestea au fost avute în vedere la individualizarea pedepsei aplicate.

De asemenea, sunt analizate cazurile speciale de acordare a liberării condiționate, respectiv cazul persoanelor condamnate care nu au fost niciodată folosite sau nu mai sunt folosite la muncă din motive medicale sau alte cauze, cazul persoanelor condamnate în timpul minorității care ajung la vârsta de 18 ani, cazul persoanelor condamnate trecute de vârsta de 60 de ani pentru bărbați și de 65 de ani pentru femei, precum și cel al militarului condamnat care

execută pedeapsa într-o închisoare militară și care devine inapt serviciului.

În finalul primului capitol sunt analizate cazurile de revocare a liberării condiționate.

2.Capitolul II - Liberarea condiționată în actualul Cod penal -analizează detaliat liberarea condiționată din executarea pedepsei detențiunii pe viață și din pedeapsa închisorii, astfel cum este reglementat de actualul Cod penal.

Noul Cod penal aduce schimbări semnificative în privința instituției liberării condiționate sub aspectul condițiilor de acordare și al procesului de reinsertie socială a condamnaților. Este introdusă o perioadă de monitorizare a condamnatului după liberare, în care acesta are, pe de o parte, obligația de a nu mai săvârși alte infracțiuni, și, pe de altă parte, are obligația respectării anumitor măsuri de supraveghere ori îndeplinirii unor anumite activități utile procesului de reinsertie socială.

Sunt examinate condițiile de acordare a liberării condiționate cu prezentarea de spețe relevante din practica judiciară.

Pentru acordarea liberării condiționate din executarea detențiunii pe viață, Condamnatul trebuie să execute efectiv 20 de ani de detențiune, să aibă o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, să îndeplinească integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, iar instanța trebuie să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate. În privința pedepsei detențiunii pe viață, considerăm că legiuitorul trebuie să prevadă posibilitatea ca deținutul să poată fi liberat condiționat. Considerăm că orice pedeapsă trebuie să aibă un caracter reductibil, iar legislația națională trebuie să garanteze o examinare a modificărilor din viața condamnaților și a progreselor înregistrate. Nicio persoană nu poate fi ținută în detenție la nesfârșit, cât timp înregistrează progrese către reabilitare. Este adevărat că statul are o marjă largă de apreciere în materie de justiție penală și de stabilire a pedepselor, însă trebuie să existe un mecanism juridic care să garanteze o reevaluare periodică ulterioară a deținutului într-un anumit termen de la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață.

În noul Cod penal pedeapsa principală aplicabilă persoanei fizice -detențiunea pe viață - este prevăzută pentru infracțiuni extrem de grave, fie ca pedeapsă unică (în cazul infracțiunii de genocid prevăzută de art. 438 alin. 2 din Codul penal), fie alternativ cu pedeapsa închisorii (în cazul infracțiunii de omor calificat prevăzută de art. 189 din Codul penal, infracțiunii contra umanității prevăzută de art. 439 alin. 1 și 2 din Codul penal, infracțiunii de război contra persoanelor prevăzute de art. 440 alin. 1 și 2 din Codul penal).

Curții Europene a Drepturilor Omului care a statuat că dacă legislația națională nu permite posibilitatea unei astfel de reexaminări, atunci o pedeapsă la detențiune pe viață nu va respecta cerințele art. 3 din Convenție.

La acest moment, legislația penală română actuală este aliniată jurisprudenței Curții Europene și prevede în mod explicit condițiile de acordare a liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață. Mai mult, pentru aplicarea acestei pedepse este necesar ca inculpatul să nu fi împlinit vârsta de 65 de ani la data pronunțării hotărârii de condamnare. Așadar, observăm că legiuitorul a crescut limita de vârstă până la care poate fi aplicată această pedeapsă. De asemenea, dacă la data pronunțării hotărârii de condamnare inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, în locul detențiunii pe viață i se aplică pedeapsa închisorii pe timp de 30 ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă. Comparativ cu reglementarea anterioară, observăm că a crescut și maximul pedepsei închisorii ce poate fi aplicată, de la 25 de ani la 30 de ani, iar pedeapsa detențiunii pe viață nu se va aplica infractorilor minori, acestora urmând a li se aplica doar măsuri educative.

Pentru acordarea liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii, condamnatul trebuie să execute cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, să se afle în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis, să îndeplinească integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească, iar instanța trebuie să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

Noul Cod penal a preluat din vechea reglementare o parte din condițiile de acordare a liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii, însă a adus și modificări de ordin structural și terminologic asupra textelor de lege, încercând să fie cât mai coerente și clare din punct de vedere al formulării.

Modificările aduse liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață sunt în mare parte asemănătoare celor aduse liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii.

Pedeapsa închisorii nu se va aplica infractorilor minori, acestora urmând a li se aplica doar măsuri educative.

În continuare, sub aspectul legii penale mai favorabile, comparând prevederile art. 59 alin. 1 din Codul penal din 1969 și art. 100 alin. 1 din Codul penal actual, apreciem că, deși fracția e aceeași, legea penală anterioară e mai favorabilă prin raportare la celelalte condiții pe care persoana condamnată trebuie să le îndeplinească pentru fi liberată, ținând cont că nu se

mai impune obligația îndeplinirii integrale a obligațiilor civile stabilite prin hotărâre și nici regimul deschis sau semideschis în care execută pedeapsa închisorii.

În practica judiciară, legea penală mai favorabilă a fost apreciată legea veche, respectiv Codul penal din 1969, întrucât Codul penal actual prevede obligativitatea impunerii unor măsuri de supraveghere persoanei condamnate, necesitatea ca acesta să fi achitat toate obligațiile civile și are în vedere regimul în executarea căruia se află condamnatul.

O condiție nouă a fost introdusă de Codul penal actual în sensul că, pentru acordarea liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii, este necesar ca persoana condamnată să execute pedeapsa în regim deschis sau semideschis. Această condiție nu era prevăzută în Codul penal din 1969, astfel că la acordarea liberării condiționate nu interesa din punct de vedere juridic tipul de regim în care cel condamnat executa pedeapsa. În schimb, în privința celor condamnați care execută pedeapsa detențiunii pe viață nu are importanță regimul de executare cu privire la acordarea liberării condiționate.

De asemenea, sunt examinate cazurile speciale de acordare a liberării condiționate și anume: liberarea condiționată a persoanelor condamnate care au împlinit vârsta de 60 de ani și liberarea anticipată a minorilor din centrele educative sau de detenție.

Spre deosebire de Codul penal anterior, actualul Cod penal nu mai face și o diferențiere între sexe a persoanelor care au împlinit o anumită vârstă. Codul penal anterior stabilea că bărbații care au împlinit vârsta de 60 de ani și femeile vârsta de 55 de ani, dacă îndeplineau cumulativ și celelalte condiții referitoare la stăruința în muncă, disciplină și dovezi temeinic de îndreptare aveau posibilitatea de a fi eliberați condiționat dacă în cazul pedepsei închisorii până la 10 ani executau fracția de $\frac{1}{3}$ din durata închisorii sau, în cazul pedepsei închisorii mai mari de 10 ani, executau fracția de $\frac{1}{2}$ din durata închisorii.

Singurele elemente de diferențiere pe care le prevede actualul Cod penal referitoare la situația persoanelor în vârstă sunt cele legate de munca prestată și durata pedepsei de executat unde linia de demarcație rămâne la 10 ani de închisoare.

În funcție de aceste elemente, legiuitorul a stabilit fracții minime pe care trebuie să le execute aceste persoane condamnate. Pentru a beneficia de liberare condiționată, această categorie de persoane va trebui să îndeplinească și celelalte condiții impuse de lege și anume: executarea pedepsei în regim deschis sau semideschis, îndeplinirea integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea judecătorească de condamnare, precum și necesitatea convingerii din partea instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

Având în vedere această diferențiere făcută de legiuitor referitoare la munca prestată de deținut pe durata carcerală, persoanele condamnate care au împlinit vârsta de 60 de ani vor fi împărțite în patru categorii și anume:

- cele care au împlinit vârsta de 60 de ani aflate în executarea unei pedepse cu închisoarea care nu depășește 10 ani și care nu au prestat muncă pe durata carcerală trebuie să execute efectiv fracția de 1/2 din durata pedepsei;

- cele care au împlinit vârsta de 60 de ani aflate în executarea unei pedepse cu închisoarea care depășește 10 ani și care nu au prestat muncă pe durata carcerală trebuie să execute efectiv fracția de 2/3 din durata pedepsei;

- cele care au împlinit vârsta de 60 de ani aflate în executarea unei pedepse cu închisoarea care nu depășește 10 ani și care au prestat muncă pe durata carcerală trebuie să execute efectiv fracția de 1/3 din durata pedepsei;

- cele care au împlinit vârsta de 60 de ani aflate în executarea unei pedepse cu închisoarea care depășește 10 ani și care au prestat muncă pe durata carcerală trebuie să execute efectiv fracția de 1/2 din durata pedepsei.

Codul penal actual prevede posibilitatea ca la împlinirea vârstei de 65 de ani în timpul executării pedepsei să fie înlocuită pedeapsa detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă. Așadar, simpla împlinire a vârstei de 65 ani a persoanei condamnate în timpul executării pedepsei nu determină automat înlocuirea acestei pedepse a detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii.

Analizând comparativ instituția înlocuirii detențiunii pe viață din reglementarea Codului penal anterior cu cea din actuala reglementare, observăm că prevederile Codului penal anterior sunt mai favorabile persoanelor condamnate motivat de faptul că această înlocuire este obligatorie și nu facultativă la momentul împlinirii vârstei prevăzute de lege.

Spre deosebire de Codul penal din 1969 care prevedea un regim sancționator mixt al infractorilor minori, format din măsuri educative și pedepse, inclusiv cea a închisorii, Codul penal actual a restrâns acest regim sancționator al minorilor, prevăzând aplicarea exclusivă a măsurilor educative infractorilor care au comis infracțiuni în minorat și care răspund penal, chiar dacă la data pronunțării hotărârii aceștia au devenit majori.

Capitolul continuă cu prezentarea și analizarea procedurilor de acordare a liberării condiționate, respectiv procedura administrativă și cea judiciară.

Este analizat, ca și element nou, sistemul de supraveghere și control instituționalizat pentru unele persoane liberate, comparativ cu legislația penală anterioară care nu conținea un astfel de sistem, ci doar unica obligație de a nu săvârși o nouă infracțiune în intervalul de timp

de la liberare și până la împlinirea duratei pedepsei.

Probațiunea în România a apărut ca urmare a necesității dezvoltării unui ansamblu de măsuri de sancționare alternative detenției infractorilor care să permită, pe de o parte, reintegrarea eficientă a acestora în colectivitate și, pe de altă parte, să conducă la degrevarea unităților de penitenciar de povara supraaglomerării.

Procesul de reintegrare socială nu este finalizat odată cu acordarea liberării condiționate a persoanei condamnate și punerea efectivă a acesteia în libertate. Acest proces de recuperare continuă în privința tuturor persoanelor condamnate liberate condiționat, cărora le revine obligația principală de a nu mai săvârși o nouă infracțiune după acordarea liberării condiționate.

Persoana condamnată trebuie să respecte anumite măsuri de supraveghere dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare.

Legiuitorul penal actual nu a prevăzut impunerea acestor măsuri de supraveghere și obligații tuturor persoanelor condamnate. Astfel de măsuri de supraveghere și obligații nu vor fi impuse dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat este mai mic de 2 ani. Pentru această categorie de persoane condamnate rămâne singura obligație de îndeplinit pentru a se considera executată pedeapsa aceea de a nu mai săvârși o nouă infracțiune după acordarea liberării condiționate. Rațiunea avută în vedere de legiuitorul penal pentru a nu institui astfel de măsuri de supraveghere și obligații acestei categorii de persoane liberate condiționat a constat în aprecierea ineficienței și inutilității acestora pe o durată relativ scurtă rămasă până la considerarea pedepsei ca fiind executată complet. Considerăm că această rațiune este corectă întrucât un rest de pedeapsă neexecutat de la data acordării liberării de 2 ani sau mai mare își găsește corespondentul și într-o pedeapsă mai mare, care, la rândul său, are corelativul comiterii unei infracțiuni cu un grad sporit de pericolozitate, ceea ce presupune anumite exigențe din partea instituțiilor statului în aprecierea comportamentală a liberatului.

În schimb, măsurile de supraveghere și obligații urmează a fi dispuse în toate cazurile în care condamnatul este liberat condiționat din pedeapsa detențiunii pe viață având în vedere că termenul de supraveghere este de 10 ani, precum și în cazurile în care condamnatul este liberat condiționat din pedeapsa închisorii, iar restul de pedeapsă rămas neexecutat, calculat de la data liberării, este de cel puțin 2 ani. În aceste situații, legiuitorul actual a apreciat importanța impunerii unor astfel de măsuri și obligații, considerându-le utile și eficiente pentru reinscrierea socială a condamnatului. Instrumentele de constrângere și control pe durata liberării sunt apreciate de legiuitor că ar conduce la conștientizarea de către persoana condamnată că, într-un fel, pedeapsa continuă și în libertate și că, într-adevăr, liberarea este una condiționată.

Sunt analizate detaliat măsurile de supraveghere și obligațiile impuse persoanei

condamnate la momentul liberării, cu accent pe rolul consilierilor de probațiune și cu indicarea de cazuri exemplificative din jurisprudența națională recentă.

În continuare, sunt analizate cazurile de revocare și anulare a liberării condiționate, făcându-se o comparație cu cele din legislația penală anterioară, dar și cu alte instituții de drept penal prevăzute de actualul Cod penal.

Codul penal actual prevede două cazuri în care liberarea condiționată acordată persoanei condamnate se revocă în mod obligatoriu și anume: în cazul în care persoana condamnată, cu rea credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse, precum și în cazul în care, după acordarea liberării condiționate, persoana condamnată a săvârșit o nouă infracțiune care să fi fost descoperită în termenul de supraveghere și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar și după expirarea acestui termen.

Comparând instituția revocării liberării condiționate, astfel cum a fost reglementată în actualul și vechiul Cod penal, constatăm unele diferențe de ordin substanțial.

În primul rând, legiuitorul penal actual a înțeles să ofere acestei instituții o reglementare distinctă, cu denumirea marginală „Revocarea liberării condiționate”, spre deosebire de Codul penal anterior unde această instituție se regăsește la art. 61 cu denumirea marginală „Efectele liberării condiționate”. Așadar, în Codul penal anterior nu există un articol separat care să privească instituția revocării liberării condiționate spre deosebire de actualul Cod penal care conține la art. 104 o reglementare expresă.

În al doilea rând, dacă în Codul penal anterior se regăsește un singur caz de revocare a liberării condiționate și anume săvârșirea unei infracțiuni în intervalul de timp situat între momentul liberării și momentul împlinirii duratei pedepsei, în actualul Cod penal se regăsesc două cazuri de revocare a liberării condiționate și anume nerespectarea cu rea-credință a măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligațiilor impuse de instanță, precum și săvârșirea unei noi infracțiuni care să fie descoperită în termenul de supraveghere și pentru care să se pronunțe o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen.

În al treilea rând, legiuitorul penal actual a prevăzut caracterul obligatoriu al instituției revocării liberării condiționate, spre deosebire de cel anterior, în care se prevedea atât revocarea facultativă, cât și cea obligatorie a liberării condiționate. Deosebirea este evidențiată de utilizarea cuvântului „poate” de către legiuitorul penal anterior, care conferă revocării liberării condiționate un caracter, în principiu, facultativ, instanței de judecată revenindu-i sarcina de a aprecia dacă se impune sau nu revocarea acesteia, în timp ce, în actualul Cod penal, este folosită sintagma „instanța revocă liberarea”, ceea ce imprimă caracterul obligatoriu al acesteia,

instanța neavând posibilitatea de a mai aprecia asupra oportunității acestei instituții. Așadar, în actualul Cod penal revocarea liberării condiționate este numai obligatorie.

În al patrulea rând, Codul penal actual conține dispoziții referitoare atât la revocarea liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață, cât și la revocarea liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii. Așadar, revocarea operează atât în cazul liberării din executarea pedepsei închisorii, cât și din executarea pedepsei detențiunii pe viață, după aceleași reguli.

În continuare, sunt evidențiate efectele juridice ale liberării condiționate, cu aspecte relevante de practică judiciară recentă.

Efectele pe care le produce liberarea condiționată în legătură cu situația juridică a persoanei condamnate se împart în două categorii: efecte provizorii sau imediate și efecte definitive.

În ceea ce privește efectele provizorii, primul beneficiu al condamnatului constă în punerea sa în libertate. Restul rămas din pedeapsa închisorii va fi executat de condamnat în stare de libertate. Un alt efect este acela al punerii în executare a măsurilor de supraveghere și a obligațiilor impuse de instanța de judecată numai dacă acestea au fost stabilite prin hotărârea de acordare a liberării condiționate.

Efectele definitive se produc după expirarea termenului de supraveghere. Este considerată ca fiind executată pedeapsa principală a detențiunii pe viață sau, după caz, a închisorii.

În finalul acestui capitol, sunt prezentate caracterele instituției liberării condiționate reglementată în actuala legislație penală (legal, general, individual, facultativ, condiționat, repetabil, provizoriu, revocabil, anulabil)

3.Capitolul III - Forme de liberare de pedeapsă prevăzute de legislația penală a unor state europene- analizează instituțiile de liberare de pedeapsă regăsite în legislațiile penale ale unor state europene. Astfel, sunt prezentate atât asemănările, cât și deosebirile între instituția liberării condiționate din legislația penală română actuală și formele de liberare întâlnite în unele state europene (Austria, Bulgaria, Cehia, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Polonia, Portugalia, Spania).

4.Capitolul IV- Concluzii și propuneri de lege ferenda-prezintă concluziile autorului și propunerile de lege ferenda pe care acesta le-a apreciat ca fiind necesare pentru îmbunătățirea legislației penale actuale.

Modificările aduse regimului liberării condiționate sunt interpretate unanim ca fiind mai

severe decât cele precedente atât în privința condițiilor de acordare a acesteia, cât și al modului de urmărire a procesului de reinserție socială a acestora prin implicarea consilierilor din cadrul serviciului de probațiune.

Persoana condamnată este nevoită să probeze o căință activă dacă aceasta dorește să fie eligibilă pentru liberare, să depună eforturi pentru repararea prejudiciului și să aibă o conduită în acord cu normele impuse pe durata carcerală.

Liberarea condiționată va putea fi acordată oricărei persoane fizice indiferent de sex, vârstă, de natura și gravitatea infracțiunii comise, de antecedentele sale penale, de natura pedepsei aplicate și quantumul acesteia și indiferent dacă aceasta a mai beneficiat sau nu anterior de liberare condiționată.

Pierderea libertății conduce la o pierdere a contactului cu sistemele sociale și economice în care acesta fusese integrat înainte de încarcerare. La începutul detenției, deținutul pierde libertatea fizică, libertatea de a alege, relațiile sociale și economice de care a beneficiat anterior. După liberare, deținuții revin într-o lume care nu le mai este familiară după o perioadă petrecută în spatele gratiilor. Astfel, reglementarea acestei instituții rămâne una necesară și benefică societății întrucât studiile și practica de-a lungul timpului au demonstrat că executarea pedepsei în totalitate nu își produce efectul scontat, acela al reinserției sociale. Mai degrabă, scopul educativ al pedepsei ar putea fi atins prin menținerea acestei instituții care oferă șanse reale de îndreptare a persoanelor condamnate.

În vederea eficientizării instituției liberării condiționate, autorul a expus următoarele propuneri de lege ferenda:

- inclusiunea în Codul penal a unor criterii clare de evaluare a schimbărilor comportamentale ale persoanei condamnate pe perioada carcerală în vederea aprecierii îndreptării și posibilității sale de reintegrare socială;

- stabilirea unor fracții minime de executat în cazul pedepsei închisorii aplicate în raport de forma de vinovăție cu care a fost comisă infracțiunea;

- impunerea de măsuri de supraveghere și de obligații persoanei liberate indiferent de durata restului de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării;

- posibilitatea menținerii liberării condiționate în situația în care, după acordarea liberării, persoana condamnată a săvârșit o nouă infracțiune din culpă, care a fost descoperită în termenul de supraveghere și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar și după expirarea acestui termen;

- reglementarea instituției liberării condiționate în mod excepțional pentru persoanele care suferă de boli grave incurabile în stadii finale.

BIBLIOGRAFIE

ACTE NORMATIVE

1. Codul penal adoptat la 17 martie 1936 și publicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 18 martie 1936;
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma și a intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953;
3. Codul penal adoptat prin Legea nr. 15/1968, publicată în Buletinul Oficial nr. 79-79bis din 21 iunie 1968, cu modificările și completările ulterioare;
4. Codul de procedură penală din 1968, publicat în Buletinul Oficial nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968;
5. Codul de procedură penală 2010, adoptat prin Legea nr. 135/2010, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010, în vigoare de la 1 februarie 2014, cu modificările și completările;
6. Decretul nr. 72/1950 privitor la liberarea înainte de termen a celor condamnați, emis de Marea Adunare Națională, publicat în Buletinul Oficial nr. 28 din 23 martie 1950;
7. Decretul nr. 720 din 16 decembrie 1956 emis de Marea Adunare Națională, publicat în Buletinul Oficial nr. 2 din 16 ianuarie 1957;
8. Hotărârea Guvernului nr. 1183 din 24 septembrie 2008 pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului penal;
9. Hotărârea de Guvern nr. 157/2016 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal;
10. Hotărârea Guvernului nr. 756 din 12 octombrie 2016 pentru organizarea, funcționarea și atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor și pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 652/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției;
11. Legea nr. 23 din 1969 privind executarea pedepselor, publicată în Buletinul Oficial nr. 132 din 18 noiembrie 1969;
12. Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar, publicată în Monitorul Oficial nr. 586 din 30.06.2004, republicată;
13. Legea nr. 302 din 28 iunie 2004, privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 594 din 1 iulie 2004, cu modificările și completările ulterioare, republicată;

14. Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 29 iunie 2004;

15. Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 627 din 20 iulie 2006;

16. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 510 din data de 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare;

17. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare;

18. Legea nr. 252 din 19 iulie 2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune, publicat în Monitorul Oficial cu numărul 512 din data de 14 august 2013;

19. Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 513 din 14 august 2013;

20. Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 514 din 14 august 2013;

21. Legea nr. 240 din 19 decembrie 2019 privind abrogarea Legii nr. 169/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și pentru modificarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1.028 din 20 decembrie 2019;

22. Legea 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19 publicată în Monitorul Oficial nr. 396 din data de 15 mai 2020;

JURISPRUDENȚĂ CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

1. Cauza *Kalan împotriva Turciei*, hotărârea din 2 octombrie 2001, Cererea cu nr. 73561/01;

2. Cauza James, Wells și Lee *împotriva Marii Britanii*, hotărârea din 18 septembrie 2012, Cererile cu nr. 25119/09, nr. 57715/09 și nr. 57877/09;

3. Cauza Ciobanu *împotriva României și Italiei*, hotărârea din 09 iulie 2013, Cererea cu nr. 4509/08;

4. Cauza Vinter și alții împotriva Regatului Unit, hotărâre Marea Cameră din 9 iulie 2013, Cererile cu nr. 66069/09, nr.130/10 și nr. 3896/10;

5. Cauza *Harakchiev și Tolumov împotriva Bulgariei*, hotărârea din 8 iulie 2014, Cererile cu nr. 15018/11 și 61199/12;

6. Cauza *Matiosaitis și alții împotriva Lituaniei*, hotărârea din 23 mai 2017, Cererile cu nr. 22662/13, nr. 51059/13, nr. 58823/13, nr. 59692/13, nr. 59700/13, nr. 60115/13, nr. 69425/13 și nr. 72824/13

7. Cauza *Petukhov împotriva Ucrainei*, hotărârea din 12 martie 2019, Cererea cu nr. 41216/13;

JURISPRUDENȚĂ CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 595 din 1 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 876 din 24 noiembrie 2015;

2. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 6 din 14 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 259 din 06 aprilie 2016;

3. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 57 din 2 februarie 2017 publicată în Monitorul Oficial nr. 366 din 17 mai 2017;

4. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 576 din 2 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 366 din 17 mai 2017;

5. Curtea Constituțională, Decizia nr. 559 din 19 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României cu nr. 892 din 14 noiembrie 2017;

6. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 638 din 17 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 141 din 14 februarie 2018;

7. Curtea Constituțională, Decizia nr. 67 din 29 ianuarie 2019, publicată în Monitorul oficial al României nr. 388 din 17 mai 2019;

8. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 96 din 28 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial nr. 436 din 3 iunie 2019;

9. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 97 din 28 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 406 din 23 mai 2019;

10. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 99 din 28 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 422 din 29 mai 2019;

11. Curtea Constituțională, Decizia nr. 407 din 20 iunie 2019, publicată în Monitorul oficial al României nr. 890 din 4 noiembrie 2019;

12. Curtea Constituțională, Decizia nr. 726 din 05 noiembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României cu nr. 248 din 25 martie 2020

13. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 242 din 8 aprilie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 677 din 8 iulie 2021;

14. Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 327 din 20 mai 2021, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 785 din 16 august 2021;

PRACTICĂ JUDICIARĂ

1. Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Penală, Decizia penală nr. 253/A din 11 octombrie 2018;

2. Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, Recurs în interesul legii, Decizia nr. 15 din 17 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 885 din 22 octombrie 2018;

3. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 7 din 17 februarie 2020 pronunțată în dosarul cu nr. 3033/1/2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 486 din 09 iunie 2020;

4. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 10 din 28 aprilie 2020 pronunțată în dosarul cu nr. 76/1/2020, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 500 din 12 iunie 2020;

5. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia penală nr. 22 din 9 iulie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 907 din 06 octombrie 2020.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 17/2022, pronunțată în dosarul nr. 88/1/2022, publicat în Monitorul Oficial nr. 511 din 24 mai 2022;

7. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 624 din 27 mai 2019;

8. Curtea de Apel Iași, Sentința penală nr. 105 din 21 decembrie 2018;

9. Curtea de Apel Ploiești, Decizia penală nr. 115 din 2 februarie 2021;

10. Tribunalul Bacău, Decizia penală nr. 324 din 16 decembrie 2021;

11. Tribunalul Bacău, Sentința penală nr. 9 din 13 ianuarie 2022;

12. Tribunalul Bihor, Decizia penală nr. 50 din 03 iunie 2020;

13. Tribunalul Bihor, Decizia penală nr. 98 din 16 septembrie 2020;

14. Tribunalul Bihor, Decizia penală nr. 52 din 24 mai 2021;

15. Tribunalul Brăila, Decizia penală nr. 92 din 06 iunie 2019;
16. Tribunalul Cluj, Decizia penală nr. 119 din 22 aprilie 2019;
17. Tribunalul Cluj, Decizia penală nr. 154 din 05 iunie 2019;
18. Tribunalul Dâmbovița, Decizia penală nr. 115 din 28 februarie 2018;
19. Tribunalul Dâmbovița, Decizia penală nr. 126 din 10 februarie 2021;
20. Tribunalul Dolj, Decizia penală nr. 328 din 26 mai 2020;
21. Tribunalul Galați, Decizia penală nr. 189 din 02 octombrie 2020;
22. Tribunalul Galați, Decizia penală nr. 125 din 15 iunie 2021;
23. Tribunalul Galați, Decizia penală nr. 206 din 8 noiembrie 2021;
24. Tribunalul Galați, Decizia penală nr. 215 din 12 noiembrie 2021;
25. Tribunalul Ilfov, Sentința penală nr. 212 din 06 mai 2020;
26. Tribunalul Mehedinți, Decizia penală nr. 183 din 13 februarie 2018;
27. Tribunalul Timiș, Decizia penală nr. 1028 din 13 septembrie 2021;
28. Tribunalul Tulcea, Decizia penală nr. 293 din 24 noiembrie 2020;
29. Tribunalul Vaslui, Decizia penală nr. 215 din 11 decembrie 2020;
30. Tribunalul Vaslui, Decizia penală nr. 70 din 12 mai 2021;
31. Tribunalul Vaslui, Decizia penală nr. 149 din 27 august 2021;
32. Judecătoria Bacău, Sentința penală nr. 122 din 04 februarie 2020;
33. Judecătoria Baia Mare, Sentința penală nr. 231 din 26 ianuarie 2022;
34. Judecătoria Bistrița, Sentința penală nr. 1194 din 28 august 2018;
35. Judecătoria Bistrița, Sentința penală nr. 1185 din 26 iunie 2019;
36. Judecătoria Botoșani, Sentința penală nr. 875 din 23 septembrie 2020;
37. Judecătoria Brăila, Sentința penală nr. 1859 din 19 noiembrie 2018;
38. Judecătoria Brăila, Sentința penală nr. 460 din 19 martie 2021;
39. Judecătoria Brăila, Sentința penală nr. 685 din 26 aprilie 2021;
40. Judecătoria Brăila, Sentința penală nr. 38 din 11 ianuarie 2022;
41. Judecătoria Craiova, Sentința penală nr. 67 din 14 ianuarie 2021;
42. Judecătoria Dej, Sentința penală nr. 309 din 22 iunie 2020;
43. Judecătoria Deva, Sentința penală nr. 853 din 07 septembrie 2021;
44. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 363 din 28 februarie 2018;
45. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 934 din 31 mai 2018;
46. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 1018 din 04 august 2020;
47. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 20 din 12 ianuarie 2022;
48. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 583 din 21 februarie 2019;

49. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 1816 din 20 noiembrie 2019;
50. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 82 din 27 ianuarie 2020;
51. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 745 din 07 iulie 2020;
52. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 930 din 29 iulie 2021;
53. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 956 din 27 august 2020;
54. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 959 din 31 august 2020;
55. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 1213 din 06 octombrie 2021;
56. Judecătoria Găești, Sentința penală nr. 1290 din 21 octombrie 2021;
57. Judecătoria Giurgiu, Sentința penală nr. 1024 din 13 mai 2021;
58. Judecătoria Iași, Sentința penală nr. 3082 din 21 noiembrie 2018;
59. Judecătoria Iași, Sentința penală nr. 2613 din 21 decembrie 2021;
60. Judecătoria Iași, Sentința penală nr. 131 din 17 ianuarie 2022;
61. Judecătoria Oradea, Sentința penală nr. 39 din 19 ianuarie 2021;
62. Judecătoria Ploiești, Sentința penală nr. 1007 din 29 mai 2019;
63. Judecătoria Sector 4 București, Sentința penală nr. 2000 din 25 iunie 2019;
64. Judecătoria Sector 4 București, Sentința penală nr. 383 din 22 februarie 2022;
65. Judecătoria Sector 4 București, Sentința penală nr. 445 din 3 martie 2022;
66. Judecătoria Sector 5 București, Sentința penală nr. 110 din 14 ianuarie 2020;
67. Judecătoria Sector 5 București, Sentința penală nr. 173 din 22 ianuarie 2020;
68. Judecătoria Sector 5 București, Sentința penală nr. 527 din 25 februarie 2020;
69. Judecătoria Sector 5 București, Sentința penală nr. 1628 din 23 iulie 2020;
70. Judecătoria Slatina, Sentința penală nr. 199 din 31 mai 2021;
71. Judecătoria Târgu Mureș, Sentința penală nr. 926 din 16 septembrie 2021;
72. Judecătoria Timișoara, Sentința penală nr. 782 din 7 martie 2019;
73. Judecătoria Timișoara, Sentința penală nr. 3272 din 17 octombrie 2019;
74. Judecătoria Timișoara, Sentința penală nr. 122 din 13 ianuarie 2022;
75. Judecătoria Tulcea, Sentința penală nr. 1567 din 01 noiembrie 2021;

LUCRĂRI DE AUTOR

1. Alexandru Boroș și colectiv, *Codul penal. Partea generală. Practică judiciară în materie penală*, Editura Universul juridic, 2013;
2. Alexandru Boroș, Simona Anghel, *Fișe de drept penal pentru admiterea în magistratură și avocatură. Ediția a 4-a, revizuită și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2018;

3. Arie Freiberg et al, *Parole, Politics and Penal Policy* (2018) 18 Queensland University of Technology Law Review 191;
4. Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal român. Partea generală.*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
5. Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal român. Partea generală. Ediția a V-a revăzută și adăugită*, Editura Universul Juridic, București, 2023;
6. Costică Bulai, Bogdan Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală.*, Editura Universul Juridic, București, 2007;
7. Cristian Macovei, *Liberarea condiționată de pedeapsa penală înainte de termen*, Chișinău, 2015, p. 16, www.cnaa.md ;
8. C. Seeds, *Life sentences and perpetual confinement*, Annual Review of Criminology, vol. 4,no. 1, 2021;
9. Edgar Laurențiu Dumbrovă, *Liberarea condiționată în noile coduri*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
10. Enrico Ferri, *Criminal Sociology*, D. Appleton and Co., New York, 1896;
11. Gârbuleț Ioan, *Revocarea liberării condiționate. Caracter facultativ. Condiții*, Curtea de Apel Mureș, Revista Română de jurisprudență, 2010;
12. Gheorghe Mărgărit, *Libertatea condiționată*, Editura Novelnet, Ploiești, 1998;
13. Fergus McNeill, Peter Raynor și Chris Trotter, *Offender Supervision – New directions in theory, research and practice*, Editura Willan Publishing, New York, 2010;
14. Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Drept penal general*, Editura All Beck, București, 2002;
15. Ioan Chiș, *Reforma penitenciară din România*, Editura Ando Tours, Timișoara, 1997;
16. Ioan Chiș, *Drept execuțional penal. Istoria închisorilor românești. Legislația închisorilor din feudalism până în anul 1989. Executarea pedepselor privative de libertate*, Editura Universul Juridic, 2013;
17. Ioan Chiș, *Executarea sancțiunilor penale*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
18. Larguier Jean, *Criminologie et science penitentiaire*, Edition Dalloz, Paris, 2001;
19. Lavinia Valeria Lefterache, *Drept penal. Parte generală. Note de curs*, Editura Universul Juridic, București, 2019;
20. Maurice Vanstone, *Supervising Offenders in the Community – a History of Probation Theory and Practice*, Editura Ashgate, 2017;

21. Matei Basarab, *Drept penal*, volumul I, Ediția a-II-a, Editura Fundației „Chemarea” Iași, 1995;
22. Maximilian Bălășescu, *Liberarea condiționată în reglementarea noului Cod penal și a Legii nr. 254/2013*, Editura Hamangiu, București, 2015;
23. Merle Roger, *Le fonctionnement du sursis avec mise a l'epreuve. Travaux des IX-es Journees de defence sociale. Rapport de synthese*, Edition Dalloz, Toulouse, 1961;
24. Mihaela Tomiță, Ovidiu Predescu, *Reziliența și sistemul de justiție penală*, în Conferința națională cu participare internațională „Devianță și criminalitate. Evoluție, tendințe și perspective”, volumul III, Ediția a-III-a, Editura Universul Juridic, București, 2018;
25. Mihail Udroi, *Sinteze de drept penal. Partea generală. Volumul II*, Editura C.H. Beck, București, 2021;
26. Mihail Udroi, *Sinteze de procedură penală. Partea specială. Volumul II*, Editura C.H. Beck, București, 2021;
27. Mihail Udroi, *Fișe de drept penal. Partea generală. Teorie și cazuri practice. Ediția a 4-a, revizuită și adăugită*, Editura C. H. Beck, București, 2023;
28. Olivian Mastacan, Lavinia Mihaela Vlădilă, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru licență*, Editura Universul Juridic, București, 2012;
29. Rob Canton, *Probation. Working with offenders*, Editura Routledge, New York, 2011;
30. Robin Fitzgerald, Lorana Bartels, Arie Freiberg, Adrian Cherney and Shannon Buglar, ‘How Does the Australian Public View Parole? Results from a National Survey on Public Attitudes Towards Parole and Re-entry’ (2016) 40 *Criminal Law Journal*;
31. See eg Michael Ostermann, ‘How Do Former Inmates Perform in the Community? A Survival Analysis of Rearrests, Reconvictions, and Technical Parole Violations’ (2015) 61 *Crime & Delinquency* 163; Gennaro Vito;
32. Tudorel Toader, *Codex Penal. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, Volumele I-V, Editura C.H. Beck, 2018;
33. Viorel Pașca, *Curs de drept penal. Partea generală*, Editura C. H. Beck, București, 2015;
34. William Gabriel Brînză, *Drept execuțional penal*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
35. William Brînză, *Drept penal. Partea generală.*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

